

El canton dël nemis dla patria (consijà mach ai pì gram)

GLOBALISASSION: QUÀICH BON MOTIV PÈR VORÈJ-JÈ BIN

La mancina a l'ha vagnà n'òtra bataja cultural: globalisassion a l'é vnua a esse na paròla bruta. E parèj ij giovo, g i o v n ò t , pì-nen-tant-giovo, preive e parco (sì, a-i son èdcò lor, coma dòn Vitaliano Della Sala, parco ëd Sant'Angelo a Scala, Avellino, cap dla

ma, për fene capì, disoma che sò simbol, o "lògo", a-jë smija franch a cola "M" ch'a portavo nòsti pare e mare an sle camise quand ch'a scotavo ël Duce.

Èl nemis dla patria, për nen esse da meno, an essend che lor-lì an diso che s-ciapé ij veder ëd

cament për fé chërse ij piantin pì fòrt: ij "mangé trasgenich".

Giust; mach ch'as dësmentio ëd di un pàira ëd còse.

1.) A son pì ò meno sesmila ani che j'òmo a mës-cio e a pastisso ël patrimòni genetich ëd piante e bes-ce. Tut lòn ch'i mangioma, se ando-

sensa l'òm, ch'a l'ha cobjaje an sernend serte carateristiche e an lassandne perde d'òtre (o i chërde che na vaca piemontèisa, campà fòra da soa stala e lassà ant na prateria, a vivrìa pì d'un dì?).

Le biotecnologie a son nen diferente, ma mach pì precise dij sistema tradissionaj; an fra j' "O.G.M." (Organism Genetically Modified) a-i son, për esempi, smens ch'a l'han pì nen dabzogn ëd pesticida perchè a son bon a arziste ai parassita (a dovrìo esse tuti d'acòrdi, e dzortut ij "Verd", nò?).

As capiss, a-i son èdcò coj che, coma tanta gent an Africa ò an Merica, a fan gnun toiro e a l'han mai amprendù a pastissé dabon con ël patrimòni genetich. A mangio pròpi san. A-i é mach un problema: che a mangio pòch, e an general a vivo la metà ëd j'ann ch'i vivoma nojàutri "pastisson".

2.) Peuj a-i é la question dle smens "terminator". Le smens "terminator" a son smens pì fòrt, ma "auto-sterij", che a fan nasse piante ch'a saran nen bon-e a arprodusse. Sossì, an diso ij nemis dël progress e dël mèrcà, a farà an manera che ij paisan, dzortut coj dij pais pì pòver, a saran gropà a le gròsse sossietà ch'a fan e a vendò smens.

Ma le smens "terminator" a son dabon na novità? Vardoma lòn che a l'é rivaje an Italia: fin-a a 60 - 70 agn andarera ij paisan a dovravo na part ëd l'archeujta për semné l'ann dòp. L'introduccion ëd j'ibrid a l'é dël 1915. J'ibrid (ëd doe varietà diferente) a sfruto un fenòmeno ciamà eteròsi, ch'a veul dì ch'a son pì fòrt e, an gener, a l'han carater genetich pì positiv che le mideme piante nen ibridà. Ma a-i é n'autër problema: l'eteròsi as treuva mach ant

j'ibrid ëd prima generassion ("f1"), e parèj un a peul nen dovré për semné la smens ëd j'ibrid, ma a deuv caté sempe dè smens neuv. Ancheuj la pì gròssa part dle piante coltivà, ch'a sio melia o tomatiche, a son ibrid ëd prima generassion. Ij paisan a cato tuti j'ani lè smens (ël cost ëd lè smens a l'é apopré mach l'1%, massim 3%, dël cost ëd produccion). Ad esempi, la pì amportanta coltivassion erbaria an Italia a l'é la melia: bin, ël 99% dlè smens ëd melia a l'é smens ibrid. I mange nen, i l'ave mai mangià polenta ëd melia "natural"!

Ma ij nemis dël progress a son èdcò nemis dla libertà e a son contrari a la liberalisassion econòmica e a tuta stòria che la gent a peussa produve e caté andoa ch'a-j conven e lòn che a-j pias: nò, la libertà a va bin, a diso, ma a vanta regolela, sedèsnò...

Sedèsnò còsa? Un delegà russi a le manifestassion ëd Praga, Boris Kagarlistky, a l'ha diciarà (da: "Il manifesto", 28 stèmber 2000) che a vanta "reinventé j'anpreise pùbliche, nen ij vej gigant èstataj, ma d'anpreise sota 'l contròl pùblich e ch'a rëspondo ai sitadin, con ëd sistema ëd decision democràtiche" e peuj: "la question vera a l'é andé anans, anvers quaicòs ëd pì progressiv che cost capitalism èstupid".

E brav ël russi! A l'é stàit bon a passé an mes al comunism senza amprende gnente. A l'ha gnun aringret dël comunism, ma a-j pias gnanc a un capitalism lassà a la ventura. Nò, an diso (e an diso tuti ij dì preive, giornalista, canterin e politich — ij politich pì che tuti): a vanta "governé" ël mèrcà, sedèsnò an pòrta a rabel. La libertà a vanta tnila an rëdna, dèsnò anté ch'an men-a? Bele an lassand èsté ël proverbij che "na rëdna d'òr a fà nen un bon caval", mai gnun ch'a disa ciàir chi a sarà-lo mai ch'a l'avrà ël bel angagg ëd governé ël mèrcà. E, dzortut, mai gnun che as fasa la veja domanda: chi ch'a controlerà ij controlor midem?

E sossì a val për ël comers, ma dcò, sempe

ëd pì, për la libertà ëd comuniche — e giù a tachesse a Internet an disand che a-i van ëd regole, dèsnò va a savèj lòn ch'a diran mai e at faran mai vèdde! E lòn ch'a saran mai bon a vend-te, ansima a Internet! E allora: controlé, controlé!

E chi a sarà-lo a controlé le smens dij paisan, Internet, cò che it vende, cò che it mange? Ma ij politich, as capiss! A son già lì espress! E peuj a condèso bin ël mèsté...

A la bon-a fin, d'andoa ch'a ven tuta costa por, por dël neuv, por dël mèrcà, por dla libertà? Pèrchè tanta gent, an bon-a fé, a ciama pì contròj, pì regole, ant na paròla, a ciama ëd vive governà (e a treuva sùbit, as capiss, col ch'a l'é pì che content ëd governelo)? E perchè i seguitoma a deje fuisa a lè stat, ch'a l'ha dimostrà an tuta la stòria, e dzortut ant ël secol ch'a l'é finì (o ch'a sta për finì), d'esse pròpi an piòta mach quand ch'as trata ëd robé, massé, perseguité?

E perchè an tut ël mond, s'it ciame a le prime des pèrsone-e ch'it treuve për strà lòn ch'a penso dij politich ch'a-j governo, at diso ch'a son lader e sassin, o bele mach ch'a son nen bon a fé sò travaj (e an gener a l'han rason)? Ma le mideme pèrsone-e, se peuj it jè ciame lòn che a vorerò, at diso ch'a-j piasèria che lè stat a-j dèissa la giustissia, le scòle e j'ospidaj, le strà polide e l'aria bon-a, la cà e ël travaj. E a veulo tute ste bele còse dai midem ch'a son, second lor, lader, sassin e fagnan!

Domande nen da pòch, mé car letor. Miraco ij milion d'òm e d'fomme che an tut ël mond am lesò e a lesò Assion Piemontèisa a l'han capì che, second mi, s'a-i é na còsa che a vanta mai, ma pròpi mai, lasseje le rëdne an sël còl e fela core për sò cont, a l'é lè stat. Èl podej, a disia Cattaneo, a l'é na bescia grama ch'a vanta ten-e gropà a na cadena curta, sedèsnò as arvira.

Ma sossì a l'é nen un sagrin, për ij nemis dla libertà.

Mauro Tosco

J' "antiglobalisassion" a l'euvra.

delegassion dla Campania a Praga) ch'a van an gir për ël mond, a Seattle e peuj a Bològna, a Genova (d'andoa ch'iv èscrivo) e quaicò di andarera a Praga, a son magari un pòch esagerà, minca tant a s-ciapo dontrè veder e a patelo quaidun, ma nò, a la bon-a fin a son, brava gent e, dzortut, a lo fan për na "causa", un but, e un but giust.

J' "anti-globalisassion" (as fan ciamé parèj, ma, coma ch'i veddroma pì sota, a sarìa pì giust ciaméje "reassionari" o "nemis dël progress e dla libertà") quand ch'as artreuvo a fan festa, as capiss, e a lo fan an ravagiand le piòle ëd na cadena mericana a anté ch'at dan da mangé carn gorègna e patate fricassà (ël nòm i lo disoma nen për nen feje dla publistità — as sa mai che peuj al nemis dla patria a-j riva un bel assegn ëd... foma desmila dòlar —

coj ristorante a veul di combate contra ël mond dl'avni anté che tuti i saroma sempe pì mës-cià e i perdèroma nòsta manera 'd vive tradissionaj, a l'ha sùbit proponù d'andé a s-ciapé ij veder dij ristorante marochin, pistrogné un cicinin la mèrcansia dij senegalèis an s'j marcipié dij nòsti pais e fé a frise tuta la ròba giapponèisa che un as treuva a portà d man.

Nò, a l'han dime — lolì a sarìa nen esse contra la globalisassion, a sarìa esse rassist, e a va nen bin. E l' nemis dla patria a l'é stàit ciuto.

Contut, vardoma un pòch pì da davzin ij but ëd cont dij brav giovnòt. Prima 'd tut, a son contrari ai toiro: a vanta mangé coma na vira, an diso, e savèj bin lòn che ij paisan a mës-cio a le smens e a-j' dan da mangé a le vache. E pì che tut a son contrari a le smens modificà geneti-

ma nen a cheujlo ant ij bòsch, a l'é l'arzultà dël travaj ëd selession ëd senten-e 'd generassion ëd paisan. I chèrdereve pa che ij pòis e ij pom, ël gran e le fròle a sio coma che a l'ha fajé Nosgnor? Èl cas dle fròle a l'é peuj motobin antressant: fin-a a la prima part dl'età d'an mes a-i ero mach fròle sarvaje: miraco gostose, ma cite e smòrte da fé pen-a. A son stàit ij monio a selessioné piante ëd fròle sarvaje e a rivé, un pòch për vira, a le varietà d'ancheuj, rosse e gròsse (e carestiose). E l'istess, as capiss, con jè sparz, dont la varietà sarvaja as treuva ancò dzortut ant ël Sud d'Italia, e con tanti autri bej piasì dla cusin-a... tradissionaj. Adess i seve perchè la gent, ant ij mosaich roman, a mangia mai fròle. E l'istess con tante rasse ëd bes-ce, che a sarìo nen bon-e a vive

“CONFRERIA DÈL LAMBEL” DONT IJ BUT A SON COJ